

ชาวจีนในมาเลเซีย: การเข้ามาและการตั้งถิ่นฐาน

Chinese in Malaysia: The Arrival and Settlement

ชัยวัฒน์ มีสันฐาน¹

Chaiwat Meesanthan¹

Received: 29 January 2022

Revised: 15 September 2022

Accepted: 24 November 2022

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์การเข้ามาและการตั้งถิ่นฐานของชาวจีนในมาเลเซียโดยการศึกษาวิจัยเอกสาร (documentary research) ซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลในระดับปฐมภูมิ และข้อมูลในระดับทุติยภูมิแล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและนำเสนอในรูปแบบของการอธิบายเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่าชาวจีนได้ละทิ้งแผ่นดินของตนเองด้วยเหตุผล 3 ประการคือ การเมือง ศาสนา และเศรษฐกิจ ซึ่งพวกเขาเหล่านั้นเข้ามาสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตั้งแต่ก่อนศตวรรษที่ 14 โดยการอพยพครั้งใหญ่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 19 ชาวจีนที่เข้ามาในมาเลเซียในช่วงเวลาดังกล่าวมีการตั้งชุมชน 3 ย่าน ได้แก่ การตั้งรกรากบริเวณท่าเรือในเมือง การตั้งรกรากบริเวณเหมืองแร่ และการตั้งรกรากทางการเกษตรนอกเมือง อย่างไรก็ตาม สำหรับพัฒนาการการสร้างอัตลักษณ์ของชาวจีนในมาเลเซียนั้น พวกเขาเป็นผู้ปฏิบัติการ (Social actor) ที่กระตือรือร้น สร้างสรรค์และมีความสามารถสูง การตีความของพวกเขาต่อความเป็นจริงทางสังคมการสร้างอัตลักษณ์นั้นมี 3 ประการคือ แหล่งความรู้ บริบท และ กระบวนการการปฏิสัมพันธ์

คำสำคัญ: การเข้ามา, การตั้งถิ่นฐาน, ชาวจีนในมาเลเซีย

Abstract

This article aims to study the arrival and settlement of the Chinese in Malaysia. It is documentary research where data was collected from the primary and secondary sources. The collected data was qualitatively analysed with categorisation and logical analysis of the contents in order to make sense of the events and are thus presented in descriptive forms. The research revealed that the Chinese populations decided to migrate from their homeland to settle in Southeast Asia by three reasons, i.e. politics, religion, and economy. Their early waves of migration started before the 14th Century with the largest wave taking place in the 19th Century. Their settlement led to three categories of community building, i.e. the riverside community in cities, the mining community, and the farming community in suburbs. The

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, chaiwat.m@arts.tu.ac.th

¹ Assistant Professor (Southeast Asian Studies), Faculty of Liberal Arts, Thammasat University, chaiwat.m@arts.tu.ac.th

development of their identity formation was fostered by the fact that they were social actors characterized by enthusiasm for life, creativity, and high competence. The ways they interpreted the social reality that influenced their identity construction were based on the sources of knowledge, the cultural context, and the social interaction.

Keywords: Coming, settlement, Chinese in Malaysia

บทนำ

การอพยพไปตั้งถิ่นฐานในต่างประเทศของชาวจีนเป็นปรากฏการณ์ที่ดำเนินสืบเนื่องมาเป็นเวลานานหลายร้อยปี จนก่อให้เกิดชุมชนชาวจีนโพ้นทะเลในทุกภูมิภาคทั่วโลก และกระตุ้นให้เกิดความสนใจในแง่มุมต่างๆ ของชาวจีนโพ้นทะเล ไม่ว่าจะเป็นในด้านวัฒนธรรม ประเพณี การย้ายถิ่น การสะสมทุน การเติบโตทางธุรกิจข้ามชาติ บทบาทและความสัมพันธ์ทางการเมืองของชาวจีนในประเทศที่ตนอาศัยอยู่ ตลอดจนประเด็นเรื่องอาชญากรรมข้ามชาติ และอื่นๆ จนเกิดงานศึกษาวิจัยมากมายในหลายประเทศทั่วโลก

การอพยพของชาวจีนเข้ามาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยุคแรกนั้นเป็นการเข้ามาของนักผจญภัย นักบุญและพ่อค้าจำนวนไม่มาก แต่หลังจากการพัฒนาการเดินทางของจีนและส่งออกเรือออกสำรวจเส้นทางการเดินทะเลระหว่าง ค.ศ. 1405-1433 ซึ่งแม่ทัพเรือมุสลิม “เจิ้งเหอ” เป็นผู้นำทัพ และแผ่ขยายอำนาจทางการเมืองและการค้าของราชวงศ์หมิงมายังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ บทบาททางการเมืองการค้าระหว่างจีน และ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้จึงยิ่งสำคัญมากขึ้น พร้อมด้วยการขยายชุมชนชาวจีนในพื้นที่ต่างๆ ในภาคพื้นสมุทร ซึ่งส่วนใหญ่เดินทางเข้ามาอาศัยทางตอนใต้ของสยาม มาเลเซีย และ บนเกาะชวา ของอินโดนีเซีย อย่างไรก็ตาม ในคริสต์ศตวรรษที่ 19 ซึ่งเป็นยุคล่าอาณานิคม ในขณะที่เดียวกันก็นับเป็นยุคการกระจายตัวของชาวจีนโพ้นทะเล ซึ่งในขณะนั้น

ตรงกับสมัยของราชวงศ์ชิง อาณานิคมจำนวนมากขาดแคลนแรงงาน ในขณะที่จังหวัดฮกเกี้ยน และ กวางตุ้งของจีนมีแรงงานเกินความต้องการ รัฐบาลของราชวงศ์ชิงจึงถูกชาติเจ้าอาณานิคมทั้งหลายบีบบังคับให้นำประชากรจีนไปเป็นแรงงานในดินแดนอาณานิคมของตน ชาวฮกเกี้ยน และชาวกวางตุ้งจำนวนมากเลือกที่จะไปทำงานในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อีกครั้ง เนื่องด้วยความสัมพันธ์ของชาวจีนและดินแดนนี้มีมาตั้งแต่สมัยราชวงศ์หมิง ทำให้ชาวกวางตุ้งจำนวนมากออกไปเสี่ยงโชคในดินแดนเหล่านี้ และหวังที่จะทำให้ความเป็นอยู่ของครอบครัวที่ยังอยู่ในประเทศจีนดีขึ้นด้วย (ปรีวัชร, จันทร, 2548, หน้า 72)

การเข้ามาของชาวจีนดังกล่าวสร้างความเปลี่ยนแปลงอย่างมากให้กับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยเฉพาะอย่างยิ่งสหพันธรัฐมลายู เป็นสหพันธรัฐที่จัดตั้งขึ้นจากรัฐมลายูและดินแดนต่างๆ รวม 11 รัฐ ซึ่งดำรงอยู่ระหว่าง ค.ศ. 1948 - ค.ศ. 1963 ประกอบด้วยรัฐมลายู 9 รัฐ และดินแดนในอาณานิคมช่องแคบที่ปีนังและมะละกา รวม 2 แห่ง สหพันธรัฐแห่งนี้มีฐานะเป็นรัฐในอารักขาของสหราชอาณาจักร แต่ต่อมาก็ได้มีการประกาศเอกราช เมื่อวันที่ 31 สิงหาคม ค.ศ. 1957 อันเป็นการสิ้นสุดการตกอยู่ภายใต้การปกครองของสหราชอาณาจักร และสิ้นสุดภาพลงจากการจัดตั้งประเทศมาเลเซียในเวลาต่อมา อันเป็นหนึ่งหนึ่งในอาณานิคมของอังกฤษ การเข้ามาของแรงงานดังกล่าวยังส่งผลต่ออัตราส่วนจำนวนประชากรในประเทศที่เปลี่ยนแปลงไป

กล่าวคือหลังจากประเทศมาเลเซียได้รับเอกราชจากอังกฤษในปี 1957 แล้ว กลุ่มแรงงานชาวจีนมิได้ออกจากประเทศไปพร้อมๆ กับเจ้าอาณานิคมในทางตรงกันข้ามพวกเขาเหล่านั้นเปลี่ยนสถานะจากแรงงานเจ้าอาณานิคมจนสามารถก้าวสู่การเป็นพลเมืองของมาเลเซียได้ในที่สุด

การต่อสู้ภายใต้ข้อจำกัดดังกล่าวตลอดระยะเวลาของการอาศัยอยู่ในประเทศมาเลเซียตั้งแต่เริ่มอพยพเข้ามาจนจบจนเมื่อพวกเขาสามารถก้าวขึ้นมาเป็นพลเมืองของประเทศนับเป็นประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจและศึกษาอย่างยิ่งว่าตลอดเวลาที่ผ่านมา แรงงานชาวจีนเหล่านั้นมีวิธีการและกระบวนการอย่างไรในก้าวขึ้นเป็นพลเมืองของประเทศมาเลเซีย

วัตถุประสงค์การวิจัย

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์การเข้ามาและการตั้งถิ่นฐานของชาวจีนในมาเลเซีย

วิธีการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาโดยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research methods) เพื่อความครอบคลุมถึงเนื้อหาในการศึกษา ซึ่งในการดำเนินการศึกษาได้ใช้วิธีการศึกษาจากแหล่งข้อมูล อันประกอบด้วยการศึกษาวิจัยเอกสาร ทั้งเอกสารปฐมภูมิและทุติยภูมิ แล้วนำมาประมวลผลวิเคราะห์เป็นการวิจัยที่รวบรวมหลักฐานจากเอกสารทางประวัติศาสตร์ต่างๆ ทั้งจากสถานที่ ศิลปวัตถุ งานเขียน และ งานวิจัย งานวิชาการ หนังสือพิมพ์ ในประเทศมาเลเซียเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2561 มาใช้ในการวิเคราะห์ เพื่อทำความเข้าใจชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวจีนในมาเลเซีย ตั้งแต่การอพยพย้ายถิ่นเข้ามาตั้งรกราก กิจกรรมทางเศรษฐกิจ และ วัฒนธรรม ความสามารถในการปรับตัว ความสัมพันธ์ระหว่างกัน

นอกจากนี้ยังได้ทำการทบทวนวรรณกรรมในเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในหลายประเด็น ได้แก่ ประวัติศาสตร์ชาวจีนโพ้นทะเล การอพยพของชาวจีนในมาเลเซีย ตลอดจนอิทธิพลของชาวจีนโพ้นทะเลในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อเป็นกรอบตัวอย่างในการศึกษาเปรียบเทียบกรณีของมาเลเซีย แล้วนำเสนอในรูปของการอธิบายเชิงพรรณนา (descriptive method) โดยนำเสนอในประเด็นต่างๆ ได้แก่ 1. สาเหตุที่คนจีนต้องละทิ้งดินแดนจีน 2. ประวัติศาสตร์การเข้ามาของคนจีนสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และ 3. การก่อตั้งชุมชนในขั้นแรกและการพำนักอย่างถาวรของชาวจีนในมาเลเซีย

ผลการศึกษา

1. สาเหตุที่คนจีนต้องละทิ้งดินแดนจีน

นับตั้งแต่สมัยราชวงศ์ฮั่นตะวันตกจนถึงราชวงศ์ชิง ซึ่งเป็นราชวงศ์สุดท้ายของจีน การเดินทางของชาวจีนก็เกิดขึ้นแล้วในสามดินแดนหลักๆ ชาวจีนไม่ใช่แค่เพียงเดินทางหรือล่องเรือไปยังดินแดนดังกล่าว แต่ก็มีเช่นกันที่ชาวจีนได้พำนักอย่างถาวรในดินแดนต่างๆ ที่พวกเขาไปถึง สาเหตุที่ชาวจีนเดินทางและล่องเรือออกนอกดินแดนจีนสามารถแบ่งออกเป็น 3 สาเหตุคือการเมือง เศรษฐกิจ และศาสนา (Djao, 2003, p. 5)

1.2 สาเหตุทางการเมือง

ในประวัติศาสตร์จีน ปรากฏหลักฐานมากมายว่ามีคณะทูตของจีนเดินทางไปยังดินแดนประเทศเพื่อนบ้านและได้นำเอาบรรณาการเพื่อเจริญสัมพันธไมตรีกับประเทศเพื่อนบ้านเหล่านั้น ผู้ปกครองประเทศเพื่อนบ้านเองต่างก็ได้รับเชิญให้เยือนจีน ซึ่งเป็นระบบเครื่องราชบรรณาการที่โด่งดังในประวัติศาสตร์จีน (Lee, 2014, p. 11) ระบบนี้รู้จักกันในชื่อ “จี้มก้อง” หมายถึง เจริญ

ทางพระราชไมตรีเฉพาะกับประเทศจีน โดยนำพระราชสาส์นและเครื่องราชบรรณาการไปถวายจักรพรรดิตามเวลาที่กำหนด ปรกติ ๓ ปี ต่อครั้ง เช่น แต่งทูตออกไปจิ้มก้อง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554)

ราชวงศ์ฮั่น (202 ก่อนคริสตกาล-ค.ศ. 220) เคยถูกรุกรานจากชนป่าเถื่อนทางตอนเหนือของจีน ในสมัยนั้น จีนจึงมีความจำเป็นที่จะต้องสร้างสัมพันธไมตรีกับประเทศอื่นๆ ที่เคยถูกพวกชนป่าเถื่อนรุกราน ในปี 139-126 ก่อนคริสตกาล ชังเกี้ยน (Zhang Qian) ก็เคยเดินทางไปยังอาณาจักรกุชาน (Kushan) ในอัฟกานิสถาน ปัจจุบัน การเดินทางดังกล่าวทำให้เกิดการเปิดเส้นทางสายไหมที่เริ่มต้นจากเมืองเจียนทางฝั่งตะวันออกไปยังกรุงโรมทางฝั่งตะวันตก

แน่นอนว่าเส้นทางทางการทูตที่โด่งดังที่สุดในประวัติศาสตร์จีนคือเส้นทางเดินเรือโดยแม่ทัพเรือเจิ้งเหอในสมัยราชวงศ์หมิง (ค.ศ. 1368-1644) ระหว่าง ค.ศ. 1405-1433 แม่ทัพเจิ้งเหอเป็นผู้นำกองเรือทั้งหมด 7 ครั้งไปยังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ฟิลิปปินส์ เวียดนาม บรูไน ชวา สุมาตรา กัมพูชา มาเลเซียและไทย) และเอเชียใต้ (บังคลาเทศ ศรีลังกา อินเดีย และมัลดีฟ) ถึงแม้ว่าทุกการเดินทางของแม่ทัพเจิ้งเหอซึ่งนำทหารติดตามไปด้วยเป็นพันคน แต่จีนก็ไม่เคยก่อสงครามกับประเทศใดเลย ในสมัยนั้นจีนไม่มีเจตนาจะเป็นมหาอำนาจเจ้าอาณานิคมที่แข็งแกร่ง ถึงแม้ว่ามีความสามารถก็ตาม นอกจากสาเหตุทางการเมืองที่ทำให้ชาวจีนออกไปท่องดินแดนต่างๆ สาเหตุเพื่อหลบภัยการเมืองก็เป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่ชาวจีนอพยพ คนจีนเป็นจำนวนมากต้องลี้ภัยทางการเมืองและต้องออกนอกประเทศ เช่นกรณีการลี้ภัยไปยังเกาหลีและญี่ปุ่นในสมัยราชวงศ์จินดังกล่าวข้างต้น ในสมัยราชวงศ์ถังถึงกับกฎหมายและผู้ลี้ภัยทางการเมืองต้องอพยพ

ไปยังเวียดนาม สุมาตรา ไทย ลาว ฟิลิปปินส์ และดินแดนอื่นๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วยสาเหตุทางการเมือง จึงเป็นการอพยพโดยไม่สมัครใจ ทหารที่ติดตามกองเรือหรือที่ถูกจับเป็นนักโทษหรือแก่เฒ่าแล้วก็ตัดสินใจตั้งรกรากอยู่ในดินแดนต่างๆ เช่น เวียดนามและชวา เมื่อกุบไลข่านล้มเหลวที่จะครอบครองดินแดนทั้งสองใน ค.ศ. 1288 และ 1293 (Djao, 2003, p. 6- 7)

1.3 สาเหตุทางศาสนา

บันทึกเกี่ยวกับการเดินทางท่องเที่ยวของชาวจีนชี้ให้เห็นถึงประสบการณ์การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างชาวจีนกับประเทศเพื่อนบ้าน ศาสนาพุทธแพร่หลายในประเทศจีนสมัยตอนปลายราชวงศ์ฮั่นตะวันตก และศาสนาพุทธนี้ก็ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในปลายรัชสมัยฮั่นตะวันออก Lee (2014, p. 11-12) กล่าวว่า หลักฐานทางศาสนาพุทธสามารถพบเห็นได้ตามถ้าที่ประดับประดับไปด้วยภาพเขียนทางพุทธศาสนา ตอนเส้นทางสายไหม พระภิกษุจากอินเดียเดินทางมายังประเทศจีนเพื่อสั่งสอนเผยแผ่ศาสนา รวมทั้งคนจีนเองก็เดินทางไปยังชมพูทวีปเพื่อศึกษาคำภีร์ทางศาสนาพุทธ ในศตวรรษที่ 5 พระภิกษุองค์หนึ่งนามว่าฟาเซียน (Fa Xian) ได้เขียนตำราที่มีชื่อว่า บันทึกแห่งพุทธประเทศ (A record of the Buddhist countries) หนังสือเล่มนี้ได้บันทึกประสบการณ์ของพระภิกษุฟาเซียนเป็นระยะเวลา 4 ปีในการเดินทางไปยังอินเดีย ปากีสถาน เนปาล ศรีลังกา และอียิปต์ประเทศอื่นๆ ในสมัยราชวงศ์ถัง พระภิกษุองค์หนึ่งนามว่าจวนชวง (Xuan Zhuang) หรืออีกชื่อหนึ่งที่รู้จักกันคือไตรปิฎกได้เดินทางไปยังประเทศอินเดีย ขากลับได้แปลตำราศาสนาพุทธจำนวน 75 เล่มให้อยู่ในรูปของ 1335 บท ด้วยความช่วยเหลือของบรรดาศึกษาจารย์ ท่านได้แต่ตำราเล่มหนึ่งมีชื่อว่า บันทึกการเดินทางฝั่งตะวันตก (Records

of Western Travel) หนังสือเล่มนี้ได้บันทึกสภาพ ภูมิศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณี และศาสนา ของประเทศต่างๆ ที่ท่านได้เยือนทางฝั่งตะวันตกเฉียงใต้ และเอเชียกลาง นอกจากนี้ ผู้บันทึก วิชาศานาพุทธมากมายที่เดินทางไปยังประเทศ อินเดีย เกาหลี และญี่ปุ่นเพื่อนำเรียนและ สอนศาสนาในสมัยราชวงศ์ถังและซ่ง

1.4 สาเหตุทางเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจเป็นสาเหตุหลักที่คนจีนต้อง อพยพออกจากประเทศจีน ตามบันทึกอย่างเป็นทางการทางประวัติศาสตร์ ตั้งแต่สมัยราชวงศ์ถัง จนถึงกลางรัชสมัยราชวงศ์หมิง ประมาณ ค.ศ. 700 และ 1550 พ่อค้าชาวจีนไม่เพียงแต่เดินทางไปยังเกาหลีและญี่ปุ่นที่ตั้งอยู่ทางตะวันออก หรือ เดินทางไปทางสายไหมฝั่งตะวันตก แต่พวกเขา ได้ขยายการค้าไปยังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อินเดีย จนถึงซาอุดีอาระเบียและชายทะเลฝั่ง ตะวันออกของแอฟริกา (Djao, 2003, p. 8) เส้นทางสายไหมเปรียบเสมือนเส้นทางสำคัญ ในทางการค้าในสมัยราชวงศ์ถัง ผ่านเส้นทาง สายไหม เทคโนโลยีการผลิตกระดาษและการพิมพ์ ได้แพร่ขยายไปยังโลกอิสลามและยุโรป

ในขณะที่เส้นทางทะเลก็ได้รับการบุกเบิก ในสมัยราชวงศ์ถัง การค้าทางทะเลมีบทบาท สำคัญในทางเศรษฐกิจและการอพยพในเวลาต่อมา ผ่านเส้นทางทะเล ชาวจีนได้ส่งออกผ้าไหม เครื่องปั้นดินเผา ชา เหล็ก ตะกั่ว เครื่องเคลือบและ ทองเหลือง ในขณะที่จีนเองก็นำเข้าสินค้าต่างๆ เช่น รูป รากไม้เพื่อทางการแพทย์จากแอฟริกา คริสตัลและเครื่องแก้วจากอียิปต์และอินเดีย ม้าและไข่มุกจากซาอุดีอาระเบีย ฝ่ายจากอินเดีย เครื่องเทศ ไข่มุกและสมุนไพรทางการแพทย์จาก เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Lee, 2014, p. 12)

พ่อค้าจากเปอร์เซีย ซาอุดีอาระเบีย ยิว และอินเดียเดินทางมายังจีนผ่านเส้นทางสายไหม

และเส้นทางทะเล พวกเขาเคยก่อตั้งชุมชนใน เมืองหลวงสมัยราชวงศ์ถัง ได้แก่ที่เมืองฉางอัน (ปัจจุบันคือเมืองซีอาน) ในเมืองหลวงของราชวงศ์ซ่งตอนเหนือคือเมืองไคเฟิง และตามเมือง ทำสำคัญๆ ตลอดเส้นทางทะเลได้แก่ฉางเจา หิงโบ อังโจ กวนเฉา พูโจ เซี่ยเซเหมินและกวาง เจา พ่อค้าชาวจีนก็เช่นกัน พวกเขาได้เดินเรือรอบ มหาสมุทรอินเดียไปยังตะวันตกของเอเชีย และ ตะวันออกของทวีปแอฟริกาในสมัยก่อน (Djao, 2003, p. 10)

จากหลักฐานการค้นพบโบราณวัตถุใน เอเชียตะวันออกเฉียงใต้และจากบันทึกของจีน จะเห็นถึงความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นอย่างมากมาย ระหว่างชาวจีนและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การ เดินทางจากจีนภายใต้ระบบบรรณาการได้เปิด ไปสู่เส้นทางการค้าขายแบบฉบับเฉพาะระหว่าง พ่อค้าจีนกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมไปถึง จนถึงการทำให้เกิดชุมชนชาวจีนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

2. ประวัติศาสตร์การเข้ามาของคนจีนสู่ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้

การอพยพของชาวจีนออกสู่ดินแดนทาง เอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้น ความจำเป็นทาง ภูมิศาสตร์อันเป็นถิ่นกำเนิดย่อมเป็นปัจจัยสำคัญ อย่างหนึ่ง เพราะพื้นที่ในประเทศจีนเต็มไปด้วย ภูเขา ประชาชนแออัด พื้นที่ราบมีน้อยไม่เพียงพอต่อการทำมาหากิน ชายเมื่อแต่งงานแล้วก็ มักจะยึดอาชีพการเดินทะเลเพื่อหารายได้เลี้ยง ครอบครัว เดินทางไปกลับยังแถบ “หนานหยาง” (เอเชียตะวันออกเฉียงใต้) และ จีน เป็นประจำ

ในภาพกว้าง การเข้ามาของชาวจีนสู่ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้สามารถมองเห็นผ่าน ความสัมพันธ์แรกเริ่มของชาวจีนกับดินแดน ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้สามารถแบ่งความ สัมพันธ์แรกเริ่มออกเป็นหลายระดับชั้น โดย

Wang (1992) ได้จำแนกว่า ระดับแรก ความสัมพันธ์แรกเริ่มกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก่อนศตวรรษที่ 14 ระดับที่สองคือ เริ่มจากการเดินทางของแม่ทัพเจิ้งเหอในศตวรรษที่ 15-17 และระดับที่สามคือ ความสัมพันธ์ในสมัยการปกครองของราชวงศ์แมนจูและการต่อต้านราชวงศ์หมิงในศตวรรษที่ 18

ในทุกระดับดังกล่าวข้างต้น ลักษณะความสัมพันธ์ของจีนกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะมีความแตกต่างกันและได้รับอิทธิพลจากรูปแบบความสัมพันธ์ที่เปลี่ยนแปลงไปตามช่วงเวลา

2.1 ความสัมพันธ์แรกเริ่มกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก่อนศตวรรษที่ 14

ในขั้นเริ่มต้นคือประมาณศตวรรษที่ 5-8 การเข้ามาของคนจีนในโลกมลายูก็อยู่ในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีจุดประสงค์เพื่อการค้าศาสนา ถึงแม้จะมีบันทึกที่กล่าวว่ามีความสัมพันธ์ทางการค้าเกิดขึ้นแล้วตั้งแต่ศตวรรษที่ 2 แต่แท้ที่จริงแล้ว การค้าแพร่ขยายในศตวรรษที่ 7 อันเพิ่มเติมในหนังสือ Yen Ching Hwang (2002) ในเวลานั้นอาณาจักรต่าง ๆ ในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เช่นศรีวิชัย กลายเป็นสถานที่ที่คนจีนมาเรียนศาสนาพุทธ และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไม่ใช่เพียงแค่สถานที่หยุดพักของพวกเขาก่อนที่จะถึงอินเดีย แต่เป็นสถานที่ขัดเกลาทางจิตวิญญาณและสั่งสมประสบการณ์เสียก่อน (Wang, 1992, p. 12)

หลังศตวรรษที่ 8 มีคนจีนส่วนน้อยที่เดินทางมายังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วยเหตุผลทางศาสนา ในเวลาเดียวกันนั้น เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นที่รู้จักกันมากขึ้นว่าเป็นศูนย์กลางทางการค้าเครื่องเทศ ไม้หอม และสมุนไพรทางการแพทย์ที่หายากยิ่งในดินแดนจีน พ่อค้าชาวจีนไม่มีบทบาทสำคัญในการซื้อขายสิ่งเหล่านี้

สักเท่าไร แต่พ่อค้ามุสลิมจากเปอร์เซียและอาหรับจะมีบทบาทสำคัญในการนำสินค้าเหล่านี้ไปขายให้แก่ชาวจีนอีกทอดหนึ่ง จนถึงศตวรรษที่ 11 จึงมีพ่อค้าชาวจีนมากขึ้นที่เดินทางมายังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พ่อค้าส่วนใหญ่จะยืมเงินเพื่อใช้จ่ายในการเดินทาง บางพ่อค้าบางคนเช่นกันที่พำนักในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นเวลานานกว่าสิบปี ก่อนที่จะกลับไปยังดินแดนดั้งเดิมและจำคืนหนี้สินของพวกเขา ต่อมาในสมัยราชวงศ์ซ่ง ระหว่าง ค.ศ. 960-1279 มีการพัฒนาเทคโนโลยีการต่อเรือเดินสมุทรในทางตอนใต้ชายทะเลของจีน การพัฒนาการต่อเรือกล่าว เปิดโอกาสให้คนจีนผูกขาดการค้าขายกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นโยบายราชวงศ์ซ่งที่สนับสนุนการค้าขายกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ถูกสานต่อในสมัยราชวงศ์หยวนหลังจากที่ราชวงศ์หยวนประสบความสำเร็จในการยึดอำนาจการปกครองจากราชวงศ์ซ่ง การมาของพ่อค้าจีนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้เพิ่มมากขึ้นในสมัยการปกครองของราชวงศ์หยวนหรือมองโกล พ่อค้าที่เดินทางมาส่วนใหญ่ได้รับความช่วยเหลือทางการเงินจากรัฐบาลจีนในสมัยนั้น เหตุการณ์นี้รู้จักกันในนามรัฐสนับสนุน (state-sponsorship) มีหลักฐานที่บ่งบอกถึงการพำนักของชาวจีนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้สมัยนั้น เช่นชาวจีนที่เคยติดตามการเดินทางไปยังเจเนละเนกัมพูชาได้รายงานว่า มีชาวจีนที่แต่งงานกับชนพื้นเมืองมากมาย พวกเขาเป็นพ่อค้าที่ประสบความสำเร็จ การพำนักอยู่ดังกล่าวเกิดขึ้นตลอดเส้นทางเดินทางตอนใต้ของเวียดนาม อันเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรกัมพูชาในสมัยนั้น (Wang, 1992, p. 12-13)

Wang (1992, p. 13) ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า ใน ค.ศ. 1293 ผู้ปกครองมองโกลเคยส่งกองเรือมายังชวา กองเรือนี้ประกอบด้วยลูกเรือ 20,000 คนและอาหารที่เพียงพอต่อการเดินทางเป็นเวลา

1 ปี แต่การเดินทางนี้ไม่ประสบผลสำเร็จตามจุดประสงค์ แต่ก็ถือว่าเป็นครั้งแรกที่ชาวจีนจำนวนมากได้เดินทางมายังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ความล้มเหลวในการเดินเรือนี้ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อการเดินทางมายังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อการค้าขาย การค้าขายของชาวจีนเริ่มคึกคักขึ้นอีกครั้งในตอนต้นศตวรรษที่ 14 และยาวต่อเนื่องจนสิ้นสุดศตวรรษนี้ ตัวอย่างเช่นบันทึกส่วนตัวการเดินทางเรือครั้งแรกมายังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยหวังต้าหยวน คือนักเดินเรือที่มีชื่อเสียงในสมัยราชวงศ์หยวน ท่านได้เดินทางเรือมายังฟิลิปปินส์ คาบสมุทรมลายูและอินโดนีเซียจำนวนสองครั้ง จุดมุ่งหมายที่ไกลที่สุดที่ท่านเดินทางคือทะเลฝั่งตะวันออกของทวีปแอฟริกา หลังจากกลับไปยังประเทศจีน ท่านได้เขียนหนังสือชื่อ บันทึกล้าน ๆ เกี่ยวกับหมู่เกาะและดินแดนต่างๆ ที่บันทึกวัฒนธรรม สภาพภูมิอากาศ ผลิตภัณฑ์ เครื่องแต่งกาย และขนบธรรมเนียมท้องถิ่นที่ท่านได้สัมผัสมา (Yen Ching Hwang, 2002)

สมัยราชวงศ์หมิง หลังการล่มสลายของราชวงศ์หยวนใน ค.ศ. 1368 ผู้ปกครองราชวงศ์หมิง ชูหยวนจาง ระบุว่าการค้าขายกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ภายใต้การสนับสนุนของราชวงศ์หยวนนั้นอาจจะสร้างผลกระทบต่อความมั่นคงของราชวงศ์หมิงในระยะแรก ดังนั้นชูหยวนจางจึงตัดสินใจขัดขวางการค้าขายกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ฉะนั้นการค้าส่วนบุคคลจึงถูกห้ามและการค้าแบบบูรณาการรัฐต่อรัฐได้รับการฟื้นฟูให้รุ่งเรืองขึ้น เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อชาวจีนที่ทำการค้าแบบส่วนบุคคลจึงเลือกที่จะค้าขายและพำนักในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในกลุ่มของพ่อค้าเหล่านี้ บางคนได้สร้างสัมพันธที่ดีกับเจ้าผู้ปกครองดินแดนต่างๆ และบางส่วนก็เป็นโจรสลัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในดินแดนปาเล็มบัง เหตุการณ์นี้ได้เปลี่ยนไป หลังจากกษัตริย์

หยงลี่ขึ้นครองราชในค.ศ. 1408 นโยบายเรือของราชบรรณาการได้รับการปรับปรุงและมีการส่งกองเรือเดินทะเลอย่างเป็นทางการภายใต้การนำของแม่ทัพเจิ้งเหอไฮ ซึ่งถือว่าเป็นความสัมพันธ์ขั้นสูงสุดระหว่างชาวจีนกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Wang, 1992, p. 14)

จะเห็นได้ว่าก่อนศตวรรษที่ 14 ความสัมพันธ์ระหว่างเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กับจีนนั้นเป็นไปในรูปแบบการค้าขาย บรรดาพ่อค้าสามารถเข้ามาถึงพื้นที่ได้ อย่างไรก็ตามยังไม่มี การอพยพครั้งใหญ่เกิดขึ้นแม้พบความพยายามเข้ามาของกองทัพจีนแต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จ ด้วยปัญหาการเดินทาง

2.2 ความสัมพันธ์ในช่วงเวลาการเดินทางเรือของแม่ทัพเจิ้งเหอในศตวรรษที่ 15-17

ในช่วงเวลาการเดินทางเรือของแม่ทัพเจิ้งเหอมายังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ราวๆ ศตวรรษที่ 15-17 ถือเป็นประวัติศาสตร์ที่สำคัญยิ่งเพราะเป็นช่วงเวลาที่ประเทศทางยุโรป เช่น โปรตุเกส ฮอลันดา ฝรั่งเศสและอังกฤษกำลังขยายอำนาจมายังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

Wang (1992, p. 14) กล่าวว่า การเดินเรือโดยแม่ทัพเจิ้งเหอนั้นเป็นไปบนพื้นฐานของการค้าในนามประเทศ (state trading) เนื่องจากประเทศจีนเห็นว่าการค้าแบบบูรณาการไม่สามารถเต็มเต็มความต้องการสินค้าได้ ดังนั้น จึงส่งข้าราชการจากราชสำนักไปยังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อซื้อสินค้าจากแหล่งผลิตเอง เป็นระยะเวลาประมาณเกือบ 30 ปีตั้งแต่ ค.ศ. 1405-1433 ที่ราชวงศ์หมิงได้ทำการซื้อสินค้าจากเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยทั่วไปแล้ว การมาของแม่ทัพเจิ้งเหอพร้อมด้วยกองเรือสินค้าได้สร้างผลกระทบต่อชาวจีนที่อาศัยอยู่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กองเรือที่นำโดยแม่ทัพเจิ้งเหอได้แสดงถึงความแข็งแกร่งของพวกเขาในท่าเรือหลายๆ แห่งใน

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้สิ่งเหล่านี้ได้เพิ่มสถานะทางสังคมของคนจีนในสมัยนั้น แต่ก็ยังเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้คนจีนที่อาศัยอยู่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มาก่อนนี้รู้สึกอับอาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวจีนที่ปฏิเสธการปกครองของราชวงศ์หมิงก่อนหน้านี้และยังคงทำการค้าแบบส่วนตัวต่อเนื่องมา ชาวจีนบางคนถูกจับกุมเนื่องจากเกี่ยวข้องกับโจรสลัดและถูกส่งตัวกลับยังประเทศจีนเพื่อรับการลงโทษ มีพ่อค้าชาวจีนบางคนเช่นกันที่มอบอำนาจการค้าขายให้แก่เจ้าหน้าที่จีนเพื่อได้รับความคุ้มครองและดูแลจากทางการ อย่างไรก็ตามไม่หลักฐานระบุว่า การเดินเรือดังกล่าว ได้เพิ่มจำนวนคนจีนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

เขายังกล่าวเพิ่มเติมว่า การเดินเรือในรูปแบบของการค้าในนามประเทศนั้นสุดท้ายก็สิ้นสุดลงเมื่อราชวงศ์หมิงตระหนักว่าต้องใช้ค่าจ่ายมหาศาลและได้กำไรไม่มากนัก อย่างไรก็ตาม การเดินเรือก็สร้างความสำเร็จในการเปิดโลกทัศน์ของชาวจีนจำนวนมากเกี่ยวกับความเป็นไปได้ในการค้าขายกับดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อย่างไรก็ตาม รัฐบาลจีนก็ยังดำเนินนโยบายกีดกันข้อขัดขวางการค้าส่วนบุคคลและรื้อฟื้นการค้าแบบเครื่องราชบรรณาการอีกครั้ง อย่างไรก็ตาม รัฐบาลปักกิ่งไม่สามารถที่จะปฏิเสธข้อเรียกร้องของราษฎรที่อาศัยตามเมืองชายทะเลที่ต้องการทำการค้ากับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ดังนั้น หลังจากค.ศ. 1433 การขัดขวางการเดินทางเรือและค้าขายในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จึงไม่ได้ถูกขัดขวางอย่างจริงจัง บางครั้ง การค้าส่วนบุคคลยังได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มผู้มีอำนาจซึ่งคิดว่าเป็นแนวทางเดียวในการได้สินค้าจากเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อย่างไรก็ตาม พ่อค้าชาวจีนก็ยังคงทำการค้าขายและเยือนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมไปถึงจนถึงตั้งถิ่นฐานพำนักอยู่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เหมือนเดิม

ในศตวรรษที่ 15 มีดินแดน 3 พื้นที่ที่ชาวจีนยังคงทำการค้าขาย ดินแดนแรกคือ ดินแดนแปซิฟิกตอนใต้ และปาตานีในคาบสมุทรมลายูแผ่นดินใหญ่และทางตอนเหนือของเกาะบอร์เนียว ดินแดนที่สองคือ บริเวณมะละกา สุมาตราและหมู่เกาะชวา และดินแดนสุดท้ายคือทางตอนเหนือของฟิลิปปินส์ ในช่วงเวลาเดียวกันนั้น มหาอำนาจตะวันตกก็เริ่มแผ่ขยายอิทธิพลมายังภูมิภาคแห่งนี้ ในปีค.ศ. 1511 โปรตุเกสประสบความสำเร็จในการยึดมะละกาและไซมะละกาเป็นฐานสำหรับการขยายอำนาจต่อไป การเข้ามาของโปรตุเกส เป็นมิติของประวัติศาสตร์ชาวจีนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เนื่องจากโปรตุเกสได้ขัดขวางการเข้ามาของคนจีนในดินแดนมะละกาตนเอง (Wang, 1992, p. 17)

ค.ศ. 1522 รัฐบาลจีนได้ยุติการค้ากับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โปรตุเกสประสบความสำเร็จในการแย่งโอกาสทางการค้าสินค้าในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตลอดจนถึงบริเวณชายทะเลทางตอนใต้ของจีน อย่างไรก็ตามในศตวรรษที่ 16 เศรษฐกิจเกิดการเติบโตอย่างรวดเร็ว ทำให้พ่อค้าจีนทำการลงทุนในอุตสาหกรรมภายในประเทศจีนและทำให้คนจีนยากจนต้องละทิ้งหมู่บ้านเข้ามาหากินในตัวเมืองมากขึ้น อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงนี้ก็ไม่ได้สร้างผลกระทบต่อการค้าของจีนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แต่ยังเป็น การเพิ่มการส่งออกสินค้าของชาวจีนไปยังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การขยายเติบโตของอุตสาหกรรมทำให้ต้องมีการผลิตสินค้าเพื่อนำไปแลกเปลี่ยนกับสินค้าพื้นเมือง รวมไปถึงจนถึงลดการไหลเวียนของเงินสดและโลหะที่มีค่าออกไปยังต่างประเทศ สิ่งนี้เป็นสาเหตุให้ทางการจีนรู้สึกยินดีและยินยอมให้พ่อค้าของตนเดินทางไปค้าขายยังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ด้วยเหตุนี้ ชาวจีนจึงสามารถรื้อฟื้นการค้าในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้อย่างรวดเร็ว (Wang, 1992, p. 17-18)

ก่อนศตวรรษที่ 19นี้เป็นช่วงเวลาแห่งการเข้ามาเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ของเจ้าอาณานิคม บทบาทของเงินในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ลดลงเนื่องจากการกุ่มอำนาจของเจ้าอาณานิคมดังกล่าว แต่อย่างไรก็ตามในมิติของการค้าขายของจีนนั้นไม่ได้รับผลกระทบมากนักยังคงมีการค้าขายอย่างต่อเนื่อง

2.3 การเข้ามาของชาวจีนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในศตวรรษที่ 19

โดยทั่วไปแล้ว ปัจจัยผลักดันและปัจจัยดึงดูดคือตัวดำเนินการหลักในกระบวนการอพยพของชาวจีนไปยังดินแดนใหม่ การอพยพของชาวจีนมายังมาเลเซียในศตวรรษที่ 19 ก็เช่นกัน ปัจจัยผลักดันอันได้แก่ปัญหาประชากรล้น ภัยธรรมชาติ ความยากจนและแร้นแค้นในชีวิต รวมไปถึงจนถึงปัญหาการครอบครองที่ดินในประเทศจีนเอง ผู้อพยพชาวจีนเป็นพันๆ คนเกิดขึ้นมาจากความยากจนและความแร้นแค้นในชีวิตจึงต้องอพยพจากทางตอนใต้ของจีนมายังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และอเมริกา ปัจจัยดึงดูดก็มีพลังเทียบเท่าปัจจัยผลักดัน อันได้แก่ การขยายอำนาจของชาติยุโรปในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตั้งแต่ศตวรรษที่ 16 รวมไปถึงความทันสมัยของอาณาจักรอังกฤษในดินแดนแถบนี้ โยเริ่มต้นครั้งแรกจากท่าเรือเสรีแห่งแรกบนเกาะปีนังในปีค.ศ. 1786 ทำให้เกิดการอพยพชาวจีนอย่างมากมายังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นโยบายการค้าเสรีในเกาะปีนัง สิงคโปร์ ตามมากด้วยมะละกาต่างก็ดึงดูดคนจีนให้เข้ามาในโลกมลายู (Lee, 2014, p. 1)

อย่างไรก็ตาม รัฐบาลจีนไม่สนับสนุนการอพยพของชาวจีนไปยังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในทางตรงกันข้าม การอพยพในสมัยนั้น ถือเป็น การขัดคำสั่งของรัฐบาลจีน หลังปีค.ศ. 1893 รัฐบาลจีนจึงยกเลิกคำสั่งห้ามคนจีนอพยพไปยังต่างประเทศ

ในระยะแรก มีรูปแบบการอพยพของชาวจีนมายังดินแดนมลายูอยู่ 2 รูปแบบ คือ การอพยพบนพื้นฐานของการเป็นเรือญาติ และระบบตัวเครดิตสำหรับรูปแบบแรกการอพยพบนพื้นฐานเรือญาติ เพื่อไม่ให้เกิดความยุ่งยากและปัญหา เช่นได้รับการลงโทษเนื่องจากการฝ่าฝืนกฎหมาย เกิดการกดขี่ต่อกลุ่มคนจีน หรือสภาพความเป็นอยู่ที่อันตรายในสถานที่ใหม่ การอพยพของชาวจีนจึงขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ทางเรือญาติเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน หลังจากที่พวกเขาประสบความสำเร็จในการสร้างฐานการค้าและฐานะ พวกเขาจึงจะกลับมารับญาติพี่น้องและเพื่อนฝูงในหมู่บ้านเดียวกันเพื่อขยายกิจการการค้า (Wang, 1992, Yen, 1998)

สำหรับรูปแบบการอพยพแบบที่สองคือระบบตัวเครดิต ซึ่งสามารถทำให้ชาวจีนยากจนเป็นพันๆ คนสามารถอพยพเข้ามายังดินแดนมลายูได้ เนื่องจากพวกเขาอาศัยอยู่ในสภาพที่ยากจนแร้นแค้นและไม่มีญาติพี่น้องที่เคยมาถึงเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คนจีนเหล่านี้จึงหยิบยืมเงินเพื่อใช้เป็นค่าเดินทางจากคนกลาง เช่น นายหน้าแรงงาน ใต้ก้งเรือและสมาคมแรงงานต่างๆ หลังจากที่เดินทางถึงจุดหมายปลายทางชาวจีนเหล่านี้ที่ถูกรับเรียกว่ากาลีจะถูกส่งไปยังเขตเหมืองแร่และนิคมต่างๆ ในฐานะที่เป็นแรงงานหนัก หลังจากนั้น เจ้าของสวนหรือเหมืองก็จะจ่ายเงินคืนให้แก่ค่าเดินทางซึ่งเป็นหนี้สินของกรรมกรจีนให้กับนายหน้าคนกลาง หลังจากนั้นหนี้สินดังกล่าวก็จะถูกระบุเอาไว้ในหนังสือสัญญาทำงาน กรรมกรจีนจะต้องจ่ายหนี้สินคืนในรูปแบบของแรงงาน หลังจากทำงานเสร็จเรียบร้อยตามสัญญาแล้ว กรรมกรก็จะถูกลบออกและก็เป็นอิสระในการเลือกที่จะทำงานกับนายจ้างคนใดก็ได้ที่ต้องการ รูปแบบการอพยพอย่างหลังนี้เป็นไปอย่างกว้างขวางและถือว่าเป็นปัจจัยหลักอันเป็นสาเหตุของ

การเข้ามาอย่างมากมายของคนจีนก่อนค.ศ. 1911 (Yen, 1998)

ในคาบสมุทรมาลายูช่วงเวลานี้ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลทั้งสองมีรูปแบบใกล้ชิด มีการสร้างชุมชนชาวจีนจำนวนมาก สถานการณ์นี้แตกต่างอย่างมากกับช่วงก่อนหน้า มีชาวจีนกลุ่มใหญ่มาถึงปีนังหรือสิงคโปร์ ทำให้จำนวนของพวกเขาเพิ่มขึ้นอย่างทวีคูณ

ในบันทึกของชาวจีนในปีค.ศ. 1812 มีรายงานว่า มีชาวจีนเพียง 7,500 คน แต่จำนวนดังกล่าวเพิ่มขึ้นเป็น 36,000 คนในค.ศ. 1860 และ 30 ปีต่อมาใน ค.ศ. 1891 สัมโนประชากรในขณะนั้นบันทึกการมีชาวจีนจำนวน 86,000 คนในปีนัง ซึ่งเกือบเท่ากับชุมชนคนมลายูที่มีทั้งหมด 92,000 คน (Sidek, 2019)

จำนวนชาวจีนในรัฐชองแคบรวมทั้งสิงคโปร์เพิ่มขึ้นเป็นสองเท่าในช่วงเวลา 20 ปีระหว่าง ค.ศ. 1871 ถึง ค.ศ. 1891 เหตุการณ์นี้แสดงให้เห็นว่าการสนับสนุนให้ชาวจีนย้ายคาบสมุทรมาลายู

3. การก่อตั้งชุมชนในขั้นแรกและการฟั่นกอย่างถาวรของชาวจีนในมาเลเซีย

3.1 การก่อตั้งชุมชนในขั้นแรกของชาวจีนในมาเลเซีย

ในระยะเริ่มแรกของการเข้ามาของคนจีนอย่างกว้างขวางในศตวรรษที่ 19 นั้น มีการตั้งรกรากของชาวจีน 3 ประเภทเริ่มตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ 19 จนถดถอยต้นศตวรรษที่ 20 ได้แก่ การตั้งรกรากบริเวณท่าเรือในเมือง การตั้งรกรากบริเวณเหมืองแร่ และการตั้งรกรากทางการเกษตรนอกเมือง

Yen (1986) กล่าวว่า การตั้งรกรากบริเวณท่าเรือในเมืองเริ่มต้นจากชุมชนการค้าเล็กๆ ในสมัยการปกครองของสุลต่านมะละกา

ราวๆ ศตวรรษที่ 15 แล้วขยายอย่างรวดเร็วหลังการเข้ามาของอังกฤษในเกาะปีนังเมื่อปีค.ศ. 1786 และสิงคโปร์ในปีค.ศ. 1819 นโยบายการค้าเสรีที่ดำเนินการโดยอังกฤษได้ดึงความสนใจของชาวจีนจำนวนมาก จากแผ่นดินใหญ่และจากประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อื่นๆ การตั้งรกรากนี้ทำให้ผู้อพยพชาวจีนมีความสัมพันธ์กับชุมชนท่าเรือในประเทศจีน โดยทั่วไปแล้ว การตั้งรกรากรูปแบบนี้ เป็นการเปิดกว้างมากกว่าและยอมรับการเข้ามาของอิทธิพลภายนอก โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมตะวันตก อย่างไรก็ตาม รูปแบบนี้ก็เป็นกรการสร้างโอกาสใหม่ๆ ให้กับผู้อพยพจีนในการเริ่มต้นทำการค้าของพวกเขา การตั้งรกรากบริเวณท่าเรือในเมืองนี้เปิดพร้อมให้กับผู้อพยพที่อยู่มาก่อนแล้ว เนื่องจากพ่อค้าชาวจีนสามารถขยายกิจการการค้าของตนได้นั่นเอง

การตั้งรกรากบริเวณเหมืองแร่เริ่มต้นด้วยเหมืองแร่ทองคำที่เมืองเบา ซาราวัคในต้นศตวรรษที่ 19 จำนวนผู้ประกอบการเหมืองแร่ชาวจีนซึ่งเป็นชาวฮกเกี้ยนมากกว่า 600 คน ในค.ศ. 1848 สำหรับคาบสมุทรมาลายู ในช่วงเวลาเดียวกันนั้นคือศตวรรษที่ 19 ผู้อพยพชาวจีนก็ได้เปิดเหมืองแร่ดีบุกที่ลูกุดและสุโหลงอยู่ในรัฐเนกรีเซิมบีลัน ลารูตในรัฐเประ และกัวลาลัมเปอร์ในรัฐสลังงอร์ การตั้งรกรากในรูปแบบนี้เป็นการตั้งรกรากในพื้นที่ห่างไกล ทำให้เกิดสังคมเชิงปิด การปฏิสัมพันธ์ของผู้คนก็น้อย เจ้าของเหมืองชาวจีนฮกเกี้ยนจึงตั้งสมาคมภาษาถิ่นและกงสีมืดเพื่อดูแลขนบธรรมเนียมประเพณีของสมาชิกในสภาพที่ยังเต็มไปด้วยความขาดแคลน (Yen, 1986)

การตั้งรกรากทางการเกษตรนอกเมืองเริ่มต้นช้ากว่าการตั้งรกรากแบบอื่นๆ การตั้งรกรากแบบนี้เกิดขึ้นเพราะจากการพัฒนา

อุตสาหกรรมเกษตรแบบเงินสด (cash crop industry) ประมาณกลางศตวรรษที่ 19 การเกิดขึ้นของสวนพริกและสี่เสียดเทศในสิงคโปร์และต่อมาในยะโฮร์ ภายใต้การบริหารจัดการตามระบบกังซู ซึ่งเป็นกรรรูปแบบการตั้งรกรากทางการเกษตรนอกเมืองที่เริ่มเป็นครั้งแรกและสำคัญในสมัยนั้น รูปแบบการตั้งรกรากนี้ได้ขยายไปยังที่อื่นๆ เช่นการตั้งรกรากของชาวจีนฮกเกี้ยนในภูเก็ต ซาบาห์ในค.ศ. 1883 และการตั้งรกรากทางการเกษตรฟูเจี้ยนชิบู รัฐซาราวัก (Yen, 1986)

โดยทั่วไปแล้ว หลังจากการตั้งรกรากดังกล่าวข้างต้น คนจีนโดยปกติแล้วจะจัดตั้งสมาคมภูมิหลังทางสังคม ภาษาที่ใช้ร่วมกัน จนถึงรูปแบบของการอพยพเข้ามาจะเป็นตัวกำหนดรูปแบบการจัดตั้งและชนิดของสมาคม ความสัมพันธ์ทางเครือญาติที่แน่นแฟ้นมาตั้งแต่ตอนที่อาศัยอยู่ในจีนแผ่นดินใหญ่จะเป็นสาเหตุหลักของการจัดตั้งสมาคมในตอนเริ่มต้น ในขณะที่ความแตกต่างทางภาษาและอัตลักษณ์ของสถานที่ที่ตั้งรกรากจะเป็นตัวขับเคลื่อนให้มีการตั้งสมาคมที่แตกต่างกันไปตามภาษาถิ่นที่พูด นอกจากนั้น กงสีมืดหรือระบบกงสีที่ถูกจัดตั้งขึ้นอย่างไม่เป็นทางการเพื่อปกป้องผลประโยชน์และคุ้มครองซึ่งกันและกันของชาวจีนจะถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อจุดประสงค์คุ้มครองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (Blythe, 1969; Wang, 1994) ชัดเจนว่าจะมีการซ้อนทับกันของการเป็นสมาชิกสมาคมและการนำระหว่างสมาคมทางสังคมสมาคมทางภาษาและกงสีมืดในระยะเริ่มต้นการอพยพของชาวจีนมายังมลายา (Yen, 1986)

3.2 การตั้งถิ่นฐานถาวรของชาวจีนในมาเลเซีย

จากงานวิจัยของ Yen (1986) พบว่าชาวจีนส่วนใหญ่เดินทางมายังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อความสำเร็จทางเศรษฐกิจ แต่ก็เพียงเล็ก

น้อยเท่านั้นที่ประสบความสำเร็จ เมื่อพวกเขาประสบความสำเร็จในการก่อตั้งการค้าที่มั่นคงแล้ว พวกเขาก็ตั้งรกราก ณ ที่ตรงนั้นและต้องการที่จะตั้งถิ่นฐานถาวร พวกเขารู้สึกลำบากใจที่จะละทิ้งกิจการการค้าที่มั่นคงแล้วและเดินทางกลับประเทศตน พวกเขากังวลว่าจะไม่สามารถรักษาหรือขยายความสำเร็จในจีนแผ่นดินใหญ่ ชาวจีนตระหนักดีว่าถ้าไม่มีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นกับผู้มีอำนาจหรือมีตำแหน่งในรัฐบาลจีน จะเป็นการยากที่จะรักษาสถานภาพการเป็นพลเมืองของพวกเขาได้ ชาวพวกเขายังรู้ดีว่า เป็นการยากมากที่จะรักษาความสุขสบายและความร่ำรวยเหมือนกับที่ได้รับในดินแดนไกลโพ้นเมื่อเทียบกับอาศัยอยู่ในแผ่นดินใหญ่ (Lee, 2014, p. 19)

โดยส่วนใหญ่แล้ว กรรมกรจะล้มเหลวในการสร้างความร่ำรวย การกลับไปยังจีนแผ่นดินใหญ่จึงเป็นความอับอาย แท้ที่จริงแล้ว พวกเขาเหล่านี้เคยเป็นทาสผืน การพนันและทำงานในสถานเริงรมณ์ ความหวังของพวกเขาที่จะกลับไปยังจีนแผ่นดินใหญ่จึงแตกสลาย แท้ที่จริงแล้วพวกเขายินยอมที่จะพำนักอยู่ในดินแดนไกลโพ้นและใช้ชีวิตที่เหลือในดินแดนดังกล่าวมากกว่ากลับไปทำให้ญาติพี่น้องและเพื่อนฝูงในหมู่บ้านต้องเสียใจ ดังนั้น ผู้อพยพชาวจีนที่ไม่ประสบความสำเร็จเหล่านี้ จะมีลักษณะของความหมดหวังและไร้จุดหมาย จนนำไปสู่การไม่ต้องการชวนชวนหาความร่ำรวยและพวกเขาก็อาศัยอยู่ที่ตั้งรกรากจนถึงวันสุดท้ายของชีวิต

Yen (1986) กล่าวเพิ่มเติมว่า สำหรับผู้อพยพที่ประสบความสำเร็จ ความรู้สึกของพวกเขาเหมือนถูกแบ่งออกมาจากโลกสองโลก โลกแรกคือโลกแห่งความเป็นจริงที่เขาประสบความสำเร็จในด้านการค้าในดินแดนไกลโพ้น ซึ่งยังคงดึงพวกเขาไว้ให้พำนัก ณ ดินแดนไกลโพ้นนั้น และโลกที่สองคือ จีนแผ่นดินใหญ่ที่พี่น้องของพวกเขา

เขายังอาศัยอยู่และได้รับการยอมรับที่สูงจากคนเหล่านี้เนื่องจากความสำเร็จทางการค้าของพวกเขา อิทธิพลของครอบครัวในจีนแผ่นดินใหญ่เริ่มทำให้ชาวจีนอพยพเหล่านี้มีความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งกับจีนแผ่นดินใหญ่ ญาติพี่น้องส่วนใหญ่ในจีนแผ่นดินใหญ่ก็เริ่มกังวลว่าจะไม่สามารถตั้งพี่น้องของตนเหล่านี้ได้ ดังนั้น ญาติพี่น้องเหล่านี้จึงใช้ทุกวิถีทางในการตั้งให้ชาวจีนอพยพกลับไปหาพวกเขา เช่น การให้ภรรยาของผู้อพยพยังใช้ชีวิตอยู่ที่ประเทศจีน หรือทำการแต่งงานกับญาติพี่น้องที่ประเทศจีน แนวคิดขงจื้อด้านความกตัญญูจะถูกใช้เพื่อตั้งให้เกิดสำนึกการตอบแทนบุญคุณของผู้อพยพต่อพ่อแม่ที่ยังอยู่ในจีนแผ่นดินใหญ่ อย่างไรก็ตาม เมื่อการค้าในดินแดนมลายาของพวกเขาเริ่มเติบโตขึ้น ทำให้ไม่สามารถติดต่อสัมพันธ์กับทางจีนแผ่นดินใหญ่ จึงคงทำให้ชาวจีนอพยพเหล่านี้ไม่สามารถกลับบ้านเกิดและเริ่มห่างเหินกัน

แม้ที่จริงแล้ว ผู้อพยพชาวจีนส่วนใหญ่ที่ประสบความสำเร็จทางการค้ามักจะอาศัยถาวรในดินแดนโพ้นทะเลและขยายกิจการการค้าของพวกเขา หลังจากที่ผู้อพยพได้ตัดสินใจตั้งรกรากถาวรในดินแดนมลายาแล้ว อุปนิสัยของพวกเขาต่อสังคมรอบด้านก็จะเปลี่ยนไป รวมไปถึงจนถึงการวางแผนชีวิตของพวกเขา แรกๆ พวกเขาจะไปรับภรรยาและลูก จากแผ่นดินใหญ่มาอยู่ด้วยต่อมาก็จะรับญาติพี่น้องและเพื่อนฝูงในหมู่บ้านเดียวกัน ถึงแม้ว่าพวกเขาจะไม่สามารถตั้งพ่อแม่ที่แก่ชรามาอยู่ด้วยได้และจำเป็นต้องทิ้งไว้ให้อยู่ที่ประเทศจีน ดังนั้นผู้อพยพจึงจำเป็นต้องเดินทางไปกลับประเทศจีน กิจกรรมนี้เริ่มมีมากขึ้นหลังจากการสร้างเรือเดินสมุทรพลังไอน้ำซึ่งช่วยย่นระยะทางและความเสี่ยงที่จะถูกปล้นจี้จากโจรสลัดในน่านน้ำ

Yen (1986) อภิปรายว่า การเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้อพยพหญิงชาวจีนในปลายศตวรรษที่ 19 ส่งผลต่อการก่อตั้งชุมชนชาวจีนในมลายา ประการแรก ทำให้ชุมชนชาวจีนมีเสถียรภาพมากขึ้น การเข้ามาของสตรีชาวจีนทำให้เกิดครอบครัวขยาย การเข้ามาของภรรยาทำให้ชายชาวจีนลดการใช้บริการโสเภณี ทำให้ชุมชนชาวจีนมีความมั่นคงทางด้านจิตวิทยาและสังคม นอกจากนี้ หญิงจีนที่อพยพเข้ามา ทำให้จำนวนของการ ผสมระหว่างชายชาวจีนกับหญิงท้องถิ่นลดน้อยลง ทั้งหมดเป็นการสร้างชุมชนชาวจีนที่สามารถยืนหยัดอัตลักษณ์ทางชีวภาพและวัฒนธรรมของตนเองได้

การเข้ามาของคนจีนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์พบว่าเกิดขึ้นก่อนคริสต์ศตวรรษที่ 14 เรื่อยมาโดยในช่วงศตวรรษที่ 19 มีการอพยพเข้ามามากที่สุดจากการศึกษาทำให้ทราบว่าคนจีนที่เดินทางออกนอกประเทศไปยังดินแดนต่างๆ ทั่วโลกรวมทั้งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีสาเหตุหลัก 3 ประการ คือ การเมือง ศาสนาและ เศรษฐกิจซึ่งสาเหตุทั้ง 3 ประการดังกล่าวทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศมาเลเซียและสิงคโปร์ที่มีประชาชนเชื้อสายจีนจำนวนมากจากอดีตถึงปัจจุบัน

การตั้งรกรากบริเวณท่าเรือในมาเลเซีย นั้นเริ่มต้นจากชุมชนการค้าเล็กๆ ในสมัยการปกครองของสุลต่านมะละกา ราวๆ ศตวรรษที่ 15 แล้วขยายอย่างรวดเร็วหลังการเข้ามาของอังกฤษในเกาะปีนัง และสิงคโปร์ นโยบายการค้าเสรีที่ดำเนินการโดยอังกฤษได้ดึงความสนใจของชาวจีนจำนวนมาก จากแผ่นดินใหญ่และจากประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อื่นๆ การตั้งรกรากนี้ทำให้ผู้อพยพชาวจีนมีความสัมพันธ์กับชุมชนท่าเรือในประเทศจีน โดยทั่วไปแล้ว การตั้งรกราก

รูปแบบนี้ เป็นการเปิดกว้างมากกว่าและยอมรับ การเข้ามาของอิทธิพลภายนอก โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมตะวันตก ชาวจีนที่เข้ามาในมาเลเซีย ในช่วงเวลาดังกล่าวมีการตั้งชุมชน 3 ประเภท ได้แก่ การตั้งรกรากบริเวณท่าเรือในเมือง การตั้งรกรากบริเวณเหมืองแร่ และการตั้งรกราก ทางทะเลนอกเมืองแต่อย่างไรก็ตาม รูปแบบ นี้ก็เป็นสร้างโอกาสใหม่ๆ ให้กับผู้อพยพจีน ในการเริ่มต้นทำการค้าของพวกเขา การตั้งรกราก

บริเวณท่าเรือในเมืองนี้เปิดพร้อมให้กับผู้อพยพ ที่อยู่มาก่อนแล้ว เนื่องจากพ่อค้าชาวจีนสามารถ ขยายกิจการการค้าของตนได้นั่นเอง และตั้งแต่นั้น เป็นต้นมาชาวจีนในมาเลเซียได้ก่อร่างสร้างชุมชน ของตนเองขึ้นโดยมีอัตลักษณ์เป็นของตนเองซึ่ง ยังคงความเป็นจีนและรับเอาวัฒนธรรมถิ่นเข้าไป ด้วยทำให้อัตลักษณ์ของคนจีนที่อยู่ในประเทศ มาเลเซียแตกต่างจากชาวจีนที่อยู่ในแผ่นดินใหญ่ และภูมิภาคอื่นๆ ของโลก

เอกสารอ้างอิง

- ปรีวัณน์ จันทร. (2548). *600 ปี สมุทรวาตราช้างเหอ: แม่ทัพเรือผู้กลายเป็นเทพเจ้า "ซาปออง" อันศักดิ์สิทธิ์*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.
- Blythe, Wilfred. (1969). *The impact of Chinese secret societies in Malaya: a historical study*. London: Oxford University Press for the Royal Institute of International Affairs.
- Djao, W. (2003). *Being Chinese: voices from the diaspora*. The University of Arizona Press.
- Lee, Y. F. (2014). *Identiti Cina Malaysia: Elemen dan Pembentukan*. Penerbit Universiti Malaya.
- Sidek, N. (2019). *Sejarah Migrasi Besar-Besaran Orang Cina ke Tanah Melayu*. Iluminasi <https://iluminasi.com/bm/kisah-migrasi-besar-besaran-orang-cina-ke-tanah-melayu.html>
- Wang, G. (1992). *Community and nation: China, Southeast Asia and Australia*. Allen & Unwin.
- Wang, T. (1994). *Among non-Chinese*. In Tu Wei-Ming. (ed.) *The living tree. the changing meaning of being Chinese today* (pp. 127-147). Standford University Press.
- Yen, Ching-Hwang. (2002). *The ethnic Chinese in East and Southeast Asia: business, culture and politics*. Singapore: Times academic press.
- Yen, C. (1986). *A social history of the Chinese in Singapore and Malaya 1800-1911*. Oxford University Press.